

Stanovisko k štúdii „Komplexná revitalizácia NKP Krásna Hôrka“

Štúdia predložená architektom 10.4.2017 sa od súťažného návrhu a návrhu prezentovaného investorovi 13.12.2016 líši len v investore viacnásobne a dôrazne vyžadovaných čiastkových riešeniach. Štúdia však nechopuje prezentáciu hradného areálu ako celku a pristupuje k jeho prezentácii výrazne heterogénne, dokonca spôsobuje dezinterpretáciu hodnôt pamiatky.

Metodické východiská pre ochranu, obnovu a prezentáciu hradu sú popísané architektom v textovej časti, kde sa hneď v začiatku odvoláva na to, že metodika bude doriešená v ďalších stupňoch projektovej dokumentácie. Ako základnú metódu obnovy definuje konzervačnú metódu s prezentovaním poslednej hodnotnej vývojovej etapy hradu - 19. storočia. Konzervačný prístup však nie je jasne definovaný, ktorých konštrukcií či prvkov v hradnom areáli sa má týkať, akou technológiou budú tieto konzervačné práce realizované a je jasne vidieť preferovanie nie deklarovaného konzervátorského prístupu, práve naopak, vnášanie množstva nových konštrukcií a prvkov. Taktiež deklarovaná metodika návratu k výrazu hradu z 19. storočia popiera obnovu realizovanú v druhej polovici 20. storočia a hodnotné zásahy do podoby hradu práve z tohto obdobia (To najmä v pozíciách kovových prvkov – mreže, zábradlia, bránové výplne,...). Predkladaná štúdia vytvára metodické rozpory v spôsobe prezentovania významovo rovnakých situácií, čo spôsobuje disharmóniu v prezentácii hradu. Nešťastné je aj vyhýbanie sa materiálóvemu a tvaróvemu riešeniu (s odvolaním sa na ďalšie stupne projektovej dokumentácie) na úrovni architektonickej štúdie, nakoľko tieto vstupy výrazne ovplyvnia celkový výzor pamiatky a sú integrálnou súčasťou metodiky obnovy.

Pre **architektonické riešenie** podľa textovej časti štúdie architekt považuje za rozhodujúce umiestnenie a veľkosť kaviarne na Dolnom hrade. Tu je evidentné jasné nepochopenie funkcie hradu ako exponátu, kde je kaviareň len pridružená funkcia, nie naopak. Dizajn všetkých nových prvkov interiérov a nových konštrukcií je riešený spôsobom vhodným do ktorejkoľvek novostavby, určite však nevychádza z genia loci hradného areálu. Výnimku dizajnérskeho prístupu tvorí alternatíva historizujúceho novotvaru drevenej pavlače Dolného hradu, ktorá na danom mieste nebola výskumom dokázaná je konštrukčne historicky nepresná a taktiež je nevhodná aj z typologického hľadiska analogických konštrukcií z predpokladaného obdobia jej hypotetickej existencie. Riešenie 5. nádvoria je síce predložené v alternatívach, ale ani jedna z nich nevyužíva jeho historický potenciál. V oboch alternatívach je originálny rastlý terén (bralo) maskované pod pódiami, namiesto pochopenia jeho hodnoty, ktorá by mala ostať viditeľná. J stena nádvoria je domurovaná bez potrebných vstupných otvorov (podľa architektonicko-historického (A-H) výskumu v prízemí existovala arkádová chodba), čím je tento prvok opäť dezinterpretovaný a komunikačný potenciál chodby za touto stenou ostáva nevyužitý. Takzvaná delová terasa je v štúdii neustále prezentovaná ako delová terasa s cimburím, napriek tomu, že A-H výskum definuje delovú terasu ako zaniknutý renesančný objekt a k romantizujúcej prestavbe na delovú terasu došlo až počas obnovy z druhej polovice 20. storočia. Priestor parkánu opäť architekt pochopil ako plochu na možný vstup svojej tvorivosti formou novotvarov namiesto riešenia formy prezentácie archeologického nálezu zaniknutej kaplnky z 19. storočia, prípadne

prezentácie parkánu ako fortifikačného prvku hradobného systému hradu. Nedostatočné naštudovanie (alebo pochopenie) výskumných dokumentácií (archeologický výskum pred III. bránou) spôsobilo, že investorom vyžadované prepojenie 2.NP Dolného hradu s 1.PP Stredného hradu architekt realizoval hrubým spôsobom - šikmo cez obvodové konštrukcie hradu a nie, cez archeologickým výskumom potvrdený vstup v zasypanej vlčej jame pred III. bránou.

Technické riešenie je v textovej časti riešené formou prísľubu, že bude zodpovedať príslušným technickým normám a opäť bude dopracované v príslušnom stupni projektovej dokumentácie. Neuralgický bod obnovy – požiarna ochrana – a najmä situovanie požiarnej nádrže v štúdiu riešené nie je, napriek tomu, že táto otázka je otvorená už niekoľko mesiacov. Štúdia neposkytuje vhodné riešenia (ani čiastkové výstupy z konzultácií s miestne príslušným hasičským zborom) ohľadom únikových trás z hradu. Aktuálne navrhovaná úniková trasa z hradu narušuje archeologické terény, vytvára nové perforácie v obvodových múroch a vyúsťuje do nebezpečne svažitého terénu. Štúdia počíta aj s využitím vzduchotechniky, najmä kvôli potrebám viacúčelovej sály v gotickom paláci (navrhovaná v rozpore s lokálnym programom investora, kde je požadovaný expozičný priestor). Umiestnenie vzduchotechnických jednotiek je predpokladané v podkrovných priestoroch hradu. Takéto riešenie vzduchotechniky je pre hrad nevhodné a veľmi zaťažujúce či už priestorovo, technicky, finančne, zvyšuje neúmerne následné náklady na energie, vytvára hluk a ohrozuje vzduchotechnickými rozvodmi a neúmernou záťažou (hmotnosť VZT jednotiek) pôvodné konštrukcie, ako aj vzhľad pamiatky (potrebné nasávacie a výfukové otvory nad strešným plášťom). Medzi technické riešenia však architekt neuvádza riešenia skutočne dôležitých problémov obnovy, akými sú napr.: vodný režim hradu (obnova historického odvodňovacieho systému), sanácia vlhkosti konštrukcií, spôsob sanácie pôvodných konštrukcií a omietok, spôsoby kotvenia nových konštrukcií, technológia murovania a použitie materiálov a technológií, ktoré následne veľmi ovplyvnia vzhľad pamiatky o obnove.

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že štúdia nedefinuje a ani nerieši základné problémy hradu Krásna Hôrka. Pre tento typ zadania (komplexná revitalizácia hradu) by bolo vhodné vypracovať tzv. výkres problémov ako súčasť štúdie, ktorý by definoval architektom a odborníkmi vnímané problémy objektu ako sú napr. – nevhodné zásahy z predchádzajúcich obnov, statické poruchy, vodný režim, požiarna ochrana, umiestnenie technických zariadení, komplikovaný prístup dopravy,... Taktiež štúdia nedefinuje to, čo architekt vníma ako najväčšie potenciály hradu, napr. autenticky zachovaná hmota hradu, diaľkové pohľady, pôvodné konštrukcie, zachované interiérové vybavenie s bohatými zbierkami, autenticky zachované priestory (archív, kaplnka), ku ktorým je potrebné pristupovať s maximálnou úctou a pokorou, zdefinované hodnotné zásahy z predchádzajúcej obnovy a s tým súvisiace autorské práva arch. Chudomelku,... Napriek architektovmu úsiliu zapracovať požiadavky investora, je evidentné že zadaniu nerozumie. Nepristupuje k nemu koncepčne, nerieši prioritné otázky obnovy, ale neustále hľadá priestory kde by mohol do hradu implementovať nové konštrukcie a prvky. Celkovo sa dá zhodnotiť, že k revitalizácii hradu pristupuje ako k realizácii novostavby. Do budúcnosti by bola ďalšia spolupráca s týmto architektom nesmierne namáhavá a bez záruky uspokojivého výsledku. Je evidentné, že architekt, ktorý

nemá cit k obnove a skúsenosti z tejto oblasti, má priority nastavené inak ako pamiatkársky a metodicky poučený architekt. Preto odporúčam ukončiť spoluprácu s architektom a ďalšiu prácu zadať odborníkom školeným v tejto problematike.

Ing. arch. Zuzana Ondrejková, PhD.